

“ ๕ ทรงเป็นบูรพาจารย์แห่งแผ่นดินไทยไปตราบนिरันตร์ ”

H.M. King Bhumibol Adulyadej : the Everlasting “Great Teacher of Thailand”

อภิรักษ์ อนุะมาน

Apirak anaman

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บทคัดย่อ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐได้เสด็จสวรรคตเมื่อพุทธศักราช 2559 ยิ่งความอาลัยยิ่งนักแก่พสกนิกรไทย ด้วยพระองค์ทรงดำรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรมตลอดช่วงเวลาแห่งการครองราชย์ พระองค์ทรงรักและทรงเอื้ออาทรเหล่าประชาราษฎรชาวไทยดุจพ่อรักลูก ทรงอบรมสั่งสอนคนไทยให้รู้รักสามัคคี รู้วิธีทำมาหาเลี้ยงชีพ ด้วย “ศาสตร์พระราชา” ให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข บำบัดทุกข์และความลำบากเร้นแค้น ทรงเป็นคิงผู้สั่งสอนอบรมศิษย์ทั้งด้านวิชาความรู้และ ทรงปลูกฝังคุณธรรมประจำตนให้แก่คนไทยด้วยพระบรมราโชวาท พระราชดำรัสมากมายของพระองค์มีพระราชดำริและทรงดำเนินโครงการที่เป็นประโยชน์แก่ราษฎรโดยตรง ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาญาณอันสูงส่งยิ่ง ทรงใช้ “พหุปัญญา” เป็นพลังพระปัญญา พร้อมกับกำลังพระวรกาย และกำลังพระราชทรัพย์ ด้วยความมุ่งมั่นทุ่มเท ในพระสถานะพระมหากษัตริย์ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยได้อย่างสมบูรณ์ยิ่ง ทรงเป็นทั้งนักการศึกษา นักพัฒนา นักปฏิบัติ นักวิจัย และนักภาษาศาสตร์ ทรงเป็นปราชญ์แห่งแผ่นดินโดยแท้ พสกนิกรไทยทั้งปวงจึงพร้อมใจกันน้อมเกล้าฯ เทิดทูนบูชาพระองค์เป็น “บูรพาจารย์แห่งแผ่นดิน” มรดกทางปัญญาที่ได้พระราชทานไว้ ลูกไทยจะได้ช่วยกันสืบสานคุณค่าเพื่อยังประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทยต่อไปอีกนานแสนนาน

คำสำคัญ: พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร บูรพาจารย์

Abstract

His Majesty King Bhumibol Adulyadej, who was a great king with numerous meritorious deeds that greatly benefit Thai people, had passed away in the year 2016 and presumably ascended to the heaven. His passing away had caused great sorrow and mourning for all Thai people because he had conducted himself under the “Ten Justice Principles for the King” throughout his life and his reign. He loved and cared for all Thai people as though they were his own children. He taught Thai people to love each other, to be united and live harmoniously, and to earn their living under the “Sufficiency Economy Philosophy” so that they can live happily without poverty and suffering. His Majesty the King acted as a teacher who taught Thai people to equip them with knowledge and virtues by his numerous advisory addresses. With his far sightedness and wisdom, he had initiated and guided the operation of numerous projects that directly benefit Thai people. He used his “multiple

intelligence” as his wisdom power, together with his tireless physical vitality, and his own personal wealth to completely perform his duty as the king under the democratic system. He was both an educator, a developer, a practitioner, a researcher, and a linguist. To sum up, he was the real wisdom of the land. Thus, all Thai people unanimously uphold him as the “Great Teacher of the Land”. The wisdom heritage that the king had bestowed to all Thai people will be inherited and carried on for the benefits of all Thai people for a long, long time.

Keywords: His Majesty King Bhumibol Adulyadej, Great teacher

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระผู้เสด็จสวรรคตเมื่อ พุทธศักราช 2559 ครั้งยังทรงดำรงพระชนมชีพ พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ที่ประทับอยู่ในจิตวิญญาณของเหล่าพสกนิกรไทยทั้งปวง ซึ่งต่างจงรักภักดีเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม พระองค์ยังทรงได้รับการเทิดพระเกียรติเป็นพระราชอาชญาแห่งราชันจากนานาอารยประเทศ พระบารมีของพระองค์แผ่ไพศาลจรจายไปทั่วทุกทิศ และด้วยพระปรีชาญาณที่ชนทุกชาติในโลกต่างยอมรับนับถือแซ่ซ้องสดุดีรวมทั้งได้น้อมนำแนวพระราชดำริในพระองค์ไปถือปฏิบัติจนได้ผลเป็นอย่างดีแก่ประชาชนพลเมืองในชาติของตน นั่นคือ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงใช้พระปรีชาญาณสร้างสรรค์ขึ้น พสกนิกรไทยต่างล้วนสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์เป็นล้นพ้นหาที่สุดมิได้ พร้อมใจบูชาเทิดทูนพระองค์ท่านเป็น “พ่อแห่งชาติ” และด้วยพระราชจริยวัตรอันงดงาม ตลอดจนพระราชกรณียกิจที่ได้ทรงบำเพ็ญล้วนเป็นแบบอย่างให้คนไทยได้ศึกษาเรียนรู้ ทั้งพระบรมราโชวาททุกองค์ พระราชดำรัสและพระราชดำริทั้งปวงนั้น ล้วนเป็นไปเพื่อสร้างเสริมให้คนไทยดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสุขร่มเย็น หล่อหลอมให้เกิดความรักสามัคคีในหมู่คนไทยภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารอันยาวนานถึงเจ็ดสิบปีแห่งการครองสิริราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์ไทย พสกนิกรไทยทั้งปวงจึงน้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมเทิดพระเกียรติให้พระองค์ทรงเป็น “ครูแห่งแผ่นดิน” และ “บูรพาจารย์แห่งแผ่นดิน” อีกโสดหนึ่งด้วย

คำว่าบูรพาจารย์ [บุ-ระ-พา-จัน] หรือ บูรพาจารย์ [บุ-ระ-พา-จัน] หรือ บูพพาจารย์ [บุพ-พา-จัน] นี้เป็นคำยืมจากบาลี สันสกฤต มีความหมายว่า “อาจารย์ในเบื้องต้น, อาจารย์ก่อนๆ หมายถึงอาจารย์ 2 ประเภทคือ 1. บิดามารดา คือ อาจารย์พิเศษคนแรกของแต่ละคนที่สอนทุกอย่างให้โดยไม่มีค่าจ้าง ไม่มีตารางสอน ไม่มีวันหยุด บิดามารดาจัดว่าเป็นบูรพาจารย์ของลูก เป็นอาจารย์ผู้ยิ่งใหญ่ของลูกทุกคน และ 2. อาจารย์เก่า คืออาจารย์ที่อบรมสั่งสอนวิชาการมาก่อน เป็นอาจารย์รุ่นแรกๆ จัดว่าเป็นบูรพาจารย์ของศิษย์และอาจารย์ต่อๆ มา ซึ่งได้แก่ครูอาจารย์ทั่วไป” (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2551, น.478) เจ้าประคุณพระธรรมกิตติวงศ์ เจ้าอาวาสวัดราชโอรสารามปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์เป็น “พระมหาโพธิวงศาจารย์” ยังได้ให้ความหมายของคำว่า “อาจารย์” ไว้ว่า

“..หมายถึง ผู้สั่งสอนให้วิชาความรู้ มาจากคำว่า อาจริยะ อาจารย์ ในคำวัดหมายถึง ผู้อบรมสั่งสอนแนะนำ ให้การศึกษาเรื่อง อาจารย์ คือความประพฤติที่ดีงาม จรรยา มารยาท ตลอดจนดูแลเรื่องราวทุกข์และความเป็นอยู่ มีหน้าที่เหมือนพี่เลี้ยง ใกล้เคียงกับพระอุปัชฌาย์ ซึ่งเปรียบเหมือนบิดา เพราะฉะนั้นจึงมีธรรมเนียมที่ศิษย์พึงปฏิบัติตอบแทนที่เรียกว่า อาจารย์วัตร”

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชจริยาวัตรอันฉายเป็นไปตามความหมายของ “บูรพาจารย์” อย่างครบถ้วน กล่าวคือ พระองค์ทรงเป็นบิดาของคนไทย ทรงครองแผ่นดินเฉกเช่นพ่อเลี้ยงลูก คนไทยที่เกิดมาภายใต้ร่มเสด็จของพระองค์ เมื่อถือกำเนิดขึ้นมาในแผ่นดินไทยก็เปรียบเสมือนได้เกิดเป็นลูกของพระองค์ พระองค์ทรงเป็นอาจารย์ผู้ยิ่งใหญ่คนแรกของลูกไทยทั้งปวง พระองค์ทรงสอนทุกอย่างให้โดยไม่มีค่าจ้าง ไม่มีตารางสอน ไม่มีวันหยุด ในฐานะที่เป็นบิดาของชาวไทยจึงจัดว่าทรงเป็นบูรพาจารย์ของลูกไทย นอกจากนี้ ยังทรงเป็นผู้สั่งสอนให้วิชาความรู้ เป็นผู้อบรม แนะนำ ให้การศึกษาเรื่องความประพฤติที่ดีงาม จรรยาบรรณ ตลอดจนคุณแลเรื่องราวทุกข์และความเป็นอยู่ของลูกไทย ดังพระราชดำรัสที่สะท้อนให้เห็นได้ ดังความต่อไปนี้ ว่า

“การศึกษาเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญยิ่งของมนุษย์ คนเราเมื่อเกิดมาก็ได้รับการสั่งสอนจากบิดามารดา อันเป็นความรู้เบื้องต้น เมื่อเจริญเติบโตใหญ่ขึ้น ก็เป็นหน้าที่ของครูและอาจารย์สั่งสอนให้ได้รับวิชาความรู้สูง และอบรมจิตใจให้พร้อมด้วยคุณธรรม เพื่อจะได้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติสืบไป” (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตวิทยาลัย วิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี, 13 ธันวาคม 2505, ออนไลน์) และ

“...งานของครู นอกจากสอนให้ความรู้วิชาการแล้ว ยังต้องฝึกฝนอบรมความประพฤติปฏิบัติให้แก่ศิษย์ด้วย งานประการหลังนี้ รู้สึกกันในเวลานี้ว่าทำได้ลำบากยิ่ง เลยเป็นเหตุให้หลายคนพากันละวางความสนใจไปเสียเลย ๆ ผู้ที่รู้รอบรอบจะพยายามทำงานด้านนี้มิให้ยิ่งหย่อนไปกว่าการสอนวิชา เพราะเขาสามารถทำได้ คือ ผู้ฉลาดย่อมรู้ธรรมชาติของเด็กว่าเด็กวัยใดลักษณะใด ชอบการฝึกอบรมแบบใด .แต่ไม่ว่าจะสอนเด็กวัยใดลักษณะใด ผู้สอนจะต้องลงมือประพฤติเป็นตัวอย่างด้วยตนเองให้ ได้เห็นอยู่ตลอดเวลาโดยไม่ละเลยความประพฤติปฏิบัติที่ดีต้องการจะให้เกิดมีในตัวเด็กเป็นอันขาด..” (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 21 มิถุนายน 2522, ออนไลน์)

จากกระแสพระราชดำรัสทั้ง 2 องค์ ดังยกมา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงมีความเป็นครูอยู่ในพระองค์ ทรงเป็นแบบอย่างที่ดีลงมือประพฤติปฏิบัติด้วยพระองค์เองและทรงยกย่องวิชาชีพครูอย่างยิ่ง ดังกระแสพระราชดำรัสตอนหนึ่ง ว่า

“.....เราเคารพยกย่องครูมาก สงเคราะห์ครูเข้าในบุพการีรองจากบิดามารดา ไม่ว่าผู้ใด แม้มียศศักดิ์อำนาจเพียงใด ก็ยังยำเกรงเชื่อฟังครู ไม่ลบหลู่ ไม่ลืมหูลืมตา เพราะเราถือว่าครูเป็นผู้ปลูกฝังทั้งความรู้และความดีให้แก่เรา เป็นผู้ที่ยืนเราให้เป็นคนดีมีประโยชน์...” (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตวิทยาลัย วิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี, 19 ธันวาคม 2511, ออนไลน์)

นอกจากนี้แล้ว พระราชสมัญญา “พระผู้ทรงเป็นครูแห่งแผ่นดิน” ที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้น้อมเกล้าฯ ถวายแด่พระองค์ท่าน เกิดพระเกียรติคุณแด่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2554 นั้น ก็ด้วยเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีพระอัจฉริยภาพในด้านต่างๆ ทรงเชี่ยวชาญศิลปะหลายแขนง ทรงเชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศหลายภาษา ทรงเล่นเครื่องดนตรีได้หลายชนิด พระราชนิพนธ์บทเพลงที่มีคุณค่าไว้มากมาย ทั้งยังทรงพระปรีชาด้านกีฬา และอื่นๆ อีกเหลือคณานับ พระองค์ทรงประกอบพระราชกรณียกิจด้านการศึกษาจนเป็นที่ประจักษ์ในพระปรีชาสามารถ พระบรมราโชบายอันล้ำลึก และสายพระเนตรอันกว้างไกลในการพัฒนาคน นานัปการ เป็นคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงแก่การพัฒนาการศึกษาของไทย ทรงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา

ทุกระดับ ทุกประเภท เช่น การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน การศึกษาพิเศษ การศึกษา สงเคราะห์ การพัฒนาทรัพยากรบุคคล การพัฒนาวิชาการและวิจัย และการพระราชทานทุนการศึกษา ฯลฯ

สุเมธ ตันติเวชกุล (2556, น.11) กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนากล่าวถึงเหตุผลที่พระองค์ทรง เป็น “ครูแห่งแผ่นดิน” ว่า

“เป็นเพราะทรงเป็นผู้ใฝ่รู้ และทรงรู้อย่างถ่องแท้ ซึ่งสำคัญกว่านั้น การที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้ใฝ่รู้ เพราะทรงมีครูคนแรกคือ ซึ่งครูคนนั้น คือ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงเป็นครูคนแรกที่ทรงสอนทุกอย่าง โดยเฉพาะ ทรงสอนให้พระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้ใฝ่รู้ แต่เดิมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงศึกษา ในสาขาวิชาที่สนพระราชหฤทัย แต่เมื่อต้องมาเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ก็ทรงศึกษาความรู้ ในแขนงอื่นๆ เพื่อที่จะทรงกลับมาทำงานเพื่อแผ่นดิน และทรงนำความรู้ที่ทรงศึกษานั้น มาบูรณาการในการแก้ไขปัญหาของพสกนิกร จนเกิดเป็นองค์ความรู้ นวัตกรรมใหม่ๆ มากมาย”

พระราชกรณียกิจของพระองค์เกี่ยวกับการศึกษานั้นทำให้ปวงชนชาวไทยต่างได้เห็นเป็นแบบอย่าง ที่ ดีแก่วิชาชีพครู ควรค่าแก่การเป็น “ครูของแผ่นดิน” โดยแท้ ด้วยทรงมีคุณสมบัติสำคัญในความเป็นครูที่เด่นชัด หลายประการดังกล่าวมา นอกจากนี้ สรวงมณฑ์ สิทธิสมาน (2559) สรุปไว้ว่าพระองค์ทรงเป็นทั้งนักการศึกษา นักพัฒนา นักปฏิบัติ นักวิจัย และนักภาษาศาสตร์ ซึ่งล้วนแต่เป็นคุณสมบัติที่ผู้เป็นครูในศตวรรษนี้พึงมีทั้งสิ้น (สรวงมณฑ์ สิทธิสมาน, 2559, ออนไลน์)

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงมีคุณสมบัติแห่งความเป็นครู ผู้เลิศ กอปรด้วยพระอัจฉริยภาพทางการศึกษาหลากหลาย จึงทรงถึงพร้อมความเป็นบูรพาจารย์ครบถ้วนชัดเจน มากเป็นที่ประจักษ์ ดังนี้

นักการศึกษา: พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเป็น นักการศึกษาที่แท้จริง ไม่เพียงแต่ที่คนไทยเท่านั้นที่ตระหนักในพระปรีชาญาณด้านนี้เท่านั้น หากแต่ยังเป็น ที่ ประจักษ์ชัดต่อสายตาของชาวโลกว่าพระองค์ทรงเป็นอัจฉริยะกษัตริย์ผู้เปี่ยมด้วยพระปรีชาสามารถและทรงมี ความรอบรู้ ฐู้งจริง ฐู้งลึก และฐู้งรอบ มีความเป็นนักการศึกษาอย่างถ่องแท้ เข้าใจเรื่องการศึกษาของไทยมาก่อนที่จะมี การปฏิรูปการศึกษาตามนโยบายของรัฐบาล ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ตอนหนึ่ง ดังนี้

“ความเป็นครูนั้นประกอบขึ้นด้วยสิ่งที่มีคุณค่าสูงหลายอย่าง อย่างหนึ่งได้แก่ **ปัญญา** คือความรู้ที่ดีที่ประกอบด้วยหลักวิชาอันถูกต้อง ที่แน่นแฟ้นกระฉ่างแจ้งในใจ รวมทั้ง ความฉลาดที่จะพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนกิจที่จะทำ คำที่จะพูดทุกอย่างได้โดยถูกต้อง ด้วยเหตุผล อย่างหนึ่งได้แก่ **ความดี** คือ ความสุจริต ความเมตตากรุณาเห็นใจ และปรารถนาดี ต่อผู้อื่น โดยเสมอหน้า อีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ **ความสามารถ** ที่จะเผื่อแผ่และถ่ายทอดความรู้ ความดีของตนเองไปยังผู้อื่น อย่างได้ผล ความเป็นครูมีอยู่แล้ว ย่อมฉายออกให้ผู้อื่น ได้รับ ประโยชน์ด้วย ผู้ที่มีความเป็นครูสมบูรณ์ในตัว นอกจากจะมีความดีด้วยตนเองแล้ว ยังจะช่วยให้ทุกคนที่มีโอกาสเข้ามาสัมพันธ์เกี่ยวข้องบรรลุถึงความดีความเจริญไปด้วย”

(พระราชดำรัส พระราชทานแก่ครูอาวุโส ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2522, ออนไลน์)

พระบรมราโชวาทของคนี้ เป็นทั้งสิ่งจรรโลงใจให้แก่ครูที่มีคุณลักษณะครบถ้วนทั้งสามประการ และ ยังสามารถเป็นเครื่องกระตุ้นเตือนจิตสำนึกของผู้ที่เป็นครูอยู่แล้วรวมทั้งผู้ที่ตั้งใจจะเป็นครูต่อไปในอนาคตด้วย

ใช่แต่เพียงพระราชทรนสนะในอดีตที่สะท้อนความเป็นครูอย่างเป็นอมตะดังกล่าวแล้วเท่านั้น พระองค์ยังได้แสดงให้เห็นพระวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ทั้งในมุมมองที่กว้างและที่เฉพาะเจาะจงในส่วนของความเป็นครูไว้ให้เห็นอีกเช่นกัน ดังพระบรมราโชวาท ตอนหนึ่ง ดังนี้

“...ประเทศชาติของเราจะเจริญหรือเสื่อมลงนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชาชนแต่ละคนเป็นสำคัญ ผลการศึกษาอบรมในวันนี้จะเป็นเครื่องกำหนดอนาคตของชาติในวันข้างหน้า ท่านทั้งหลายจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นเมื่อท่านออกไปเป็นครู ท่านต้องพยายามทำหน้าที่ของท่านให้สำเร็จโดยสมบูรณ์” (พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร 2 ธันวาคม 2508)

พระบรมราโชวาทองค์นี้ แม้ได้พระราชทานไว้นานมากแล้วก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาโดยเนื้อความจะพบว่าพระองค์ได้ทรงสอนผู้ที่จะเป็นบุคลากรทางการศึกษา คือ การเป็นครูให้รู้จักการคิดไกลไปในอนาคต เพราะอาจทรงเห็นว่าในระหว่างเส้นทางสู่อนาคต หากเราล่วงรู้ก่อนว่าปัญหาใดอาจเกิดขึ้นได้บ้าง ก็จะสามารถหาทางป้องกันไว้ไม่ให้เกิดปัญหาได้ แต่ในทางตรงข้ามหากไม่มองไปยังอนาคต ไม่เตรียมการป้องกันไว้ เมื่อเกิดปัญหา ก็จะแก้ไขอะไรไม่ทันการ ในเรื่องนี้ ท่านผู้หญิงอังกาบ บุญยัษฐิติ อดีตผู้อำนวยการ โรงเรียนจิตรลดา ท่านได้กล่าวไว้ให้เห็นชัดเจน ว่า

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มีพระราชวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกลและละเอียดอ่อนทางด้านการศึกษา พระองค์ทรงวางรากฐานเริ่มแรกว่า เด็กเพิ่งมาจากบ้านอย่าบังคับ ครูควรทำให้เด็กรู้สึกว่ที่โรงเรียนเหมือนบ้านหลังที่สอง และดูแลเขาอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งหัดให้เด็กดูแลตัวเอง ได้ รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและรู้จักระเบียบวินัย ถ้าหัดได้อย่างดี เด็กก็จะจำและนำไปใช้จนเป็นผู้ใหญ่ และจะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีต่อไป นักเรียนในชั้นสูงขึ้น ทรงเห็นว่าไม่ควรเรียนเฉพาะในหนังสือ แต่ควรมีความรู้รอบตัวด้วย พระองค์ท่านจะเสด็จมาทอดพระเนตรการสอน การตรวจสอบแบบฝึกหัดของครู พร้อมทั้งพระราชทานพระบรมราโชบายและพระราชดำริอย่างใกล้ชิด” และ “พระราชวิสัยทัศน์อีกประการหนึ่งคือ มีรับสั่งอยู่เสมอว่า คนเรามีความรู้ความสามารถไม่เหมือนกัน ฉะนั้นต้องดูความถนัดของแต่ละบุคคลหาสิ่งที่เขานักมาให้ศึกษา ทั้งที่ตอนนั้นเมื่อหกสิบปีที่แล้ว กระทรวงศึกษาธิการยังไม่ได้เน้นเรื่องเหล่านี้” (อังกาบ บุญยัษฐิติ, 2559, ออนไลน์)

ในส่วนเฉพาะที่เกี่ยวกับครูโดยตรง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร แม้ในขณะที่ประทับรักษาพระอาการประชวร ณ โรงพยาบาล ยังมีกระแสพระราชดำริต่อบงคมนตรีที่สะท้อนความห่วงใยการศึกษาของชาติในระดับฐานรากที่เกี่ยวกับนักเรียนและครู เป็นการทรงมองปัญหาในปัจจุบัน อันจะส่งผลเสียหายอย่างใหญ่หลวงแก่การศึกษาทั้งระบบและเกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติได้ในช่วงเวลาอันใกล้ หากทุกฝ่ายไม่ตระหนักรู้ในปัญหาและหาแนวทางแก้ไขไว้ล่วงหน้า จึงได้มีพระราชกระแสพระราชทานแนวคิดและแนวทางไว้ให้ ดังที่ นายแพทย์ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในขณะนั้นได้นำมาเผยแพร่ทางรายการโทรทัศน์ เป็นพระราชกระแสที่เกี่ยวกับนักเรียนและครู รวม 8 องค์ ดังนี้ (ไทยโพสต์, 2559, ออนไลน์)

พระราชกระแสเกี่ยวกับนักเรียนและครู

1. “ครูต้องสอนให้เด็กนักเรียนมีน้ำใจ เช่น คนเรียนเก่งช่วยติวเพื่อนที่เรียนล้าหลัง มิใช่สอนให้เด็กคิดแต่จะแข่งขัน (Compete) กับเพื่อน เพื่อให้ตนเองได้ลำดับดีๆ เช่น สอบได้ที่หนึ่งของชั้น แต่ต้องให้เด็กแข่งขันทัดตนเอง” (11 มิ.ย.55)

2. “ครูไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคโนโลยีมากนัก แต่ต้องมุ่งปลูกฝังความคิดให้นักเรียน
ขั้นต้น ต้องอบรมบ่มนิสัยให้เป็นพลเมืองดี เด็กโตก็ต้องทำเช่นกัน” (6 มิ.ย.55)
3. “เราต้องฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่คณะมากขึ้น จะได้มี
ความสามัคคี รู้จักดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ความรู้และประสบการณ์แก่
กัน” (5 ก.ค.55)
4. “ทำเป็นตัวอย่างให้นักเรียนเป็นคนดี นักเรียนรักครู ครูรักนักเรียน” (9 ก.ค.55)
5. “เรื่องครูมีความสำคัญไม่น้อยกว่านักเรียน ปัญหาหนึ่ง คือ การขาดครู เพราะจำนวน
ไม่พอและครูย้ายบ่อย ดังนั้นก่อนคัดเลือกเด็กที่จะพัฒนาต้องพัฒนาครูก่อน ให้พร้อมที่
จะสอนเด็กให้ได้ผลตามที่ต้องการ จึงจะต้องคัดเลือกครูและพัฒนาครู ต้องตั้งฐานะ
ในสังคมของครูให้เหมาะสม และปลูกจิตสำนึกโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
วิธีการคือ การให้ทุนและอบรม กล่าวคือ ต้องมีความรู้ทางวิชาการในสาขาที่เหมาะสม
ที่จะสอน ต้องอบรมวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพ มีความเป็นครูที่แท้จริง คือ มีความรัก
ความเมตตาต่อเด็ก ควรเป็นครูที่อ้อเพื่อให้ได้มีความผูกพัน และคิดที่จะพัฒนาท้องถิ่น
ที่เกิดของตนไม่คิดย้ายไปย้ายมา” (11 มิ.ย.55)
6. “ต้องปรับปรุงครู...ครูจะอายุ 40-50 ปี ก็ต้องเรียนใหม่ ต้องปฏิวัติครูอย่างจริงจัง” (6 มิ.ย.55)
7. “ปัญหาปัจจุบันคือ ครูมุ่งเขียนงานวิทยานิพนธ์ เขียนตำราส่งผู้บริหารเพื่อให้ได้ตำแหน่ง
และเงินเดือนสูงขึ้น แล้วบางทีก็ย้ายไปที่ใหม่ ส่วนครูที่มุ่งการสอนหนังสือกลับไม่ได้
อะไรตอบแทน ระบบไม่ยุติธรรม เราต้องเปลี่ยนระเบียบตรงจุดนี้ การสอนหนังสือต้องถือว่าเป็น
ความดีความชอบ หากคนใดสอนดี ซึ่งส่วนมากคือมีคุณภาพและปริมาณ ต้องมี
reward” (4 ก.ค.55)
8. “ครูบางส่วนเวลาสอนนักเรียนจะสอนไม่หมด แต่เก็บไว้บางส่วน หากนักเรียนต้องการ
รู้ทั้งหมดวิชาที่ต้องเสียเงินไปสมัครเรียนพิเศษกับครูท่านนั้น จะเป็นการสอนในโรงเรียน
หรือส่วนตัวก็ตาม” (5 ก.ค.55)

จากพระราชกระแสที่อัญเชิญมาทั้งหมดนี้ สะท้อนให้เห็นน้ำพระราชหฤทัยในพระบาทสมเด็จพระ
ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้อย่างแจ่มแจ้งชัดเจน ยิ่งน้อมนำให้คนไทยซาบซึ้งในพระมหา
กรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น เพราะต่างมองเห็นความเป็นครู ความเป็นปราชญ์บุคคลสำคัญทางการศึกษาของชาติที่เรียกว่า
เป็น “นักการศึกษา” ในพระองค์ได้อย่างภาคภูมิใจ ปัญหาเหล่านี้ ครู นักการศึกษาของชาติ ตลอดจนผู้บริหาร
ด้านการบริหารจัดการการศึกษาชาติ ฟังน้อมรับใส่เกล้าใส่กระหม่อม เร่งแก้ปัญหการศึกษาของชาติ ตามแนว
พระราชดำริอย่างเร่งด่วน จริงจัง มิให้ปัญหาพอกพูน เรือรั้ง จนยากที่จะแก้ไขได้ในอนาคต

นักพัฒนา: คงไม่มีผู้ใดปฏิเสธว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
ทรงเป็นนักพัฒนาที่แท้จริง มีสิ่งประจักษ์อันเป็นรูปธรรมมากมายมหาศาลให้คนไทยได้เห็นมาตลอดเวลา 70 ปี แห่ง
การครองราชย์ เกินกว่าจะพรรณนาได้ รางวัลระดับโลก คือ รางวัล “ความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์
UNDP Human Development Live Time Achievement Award” ซึ่งเป็นรางวัลชิ้นแรกของโครงการพัฒนาแห่ง
สหประชาชาติ UNDP จัดทำขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถ
บพิตร เนื่องในโอกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี นับเป็นหลักฐานยืนยันพระราชปณิธานในพระองค์ที่ทรง

มุ่งมั่นพัฒนาประชาชนที่พระองค์รักและประเทศชาติที่พระองค์ทรงเป็นประมุข โดยเริ่มด้วยการมุ่งมั่นพัฒนาคน เป็นสำคัญในเบื้องต้น เพราะทรงเล็งเห็นว่าไม่มีการพัฒนาใด ๆ ที่ยิ่งใหญ่และสำคัญเท่ากับการพัฒนามนุษย์ และการพัฒนามนุษย์ที่ดีที่สุดก็คือ การพัฒนาโดยผ่านกระบวนการทำให้การศึกษาเป็นหลัก พระองค์ทรงพัฒนา การศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบวน และการศึกษาตามอัธยาศัย นอกเหนือจากการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่พสกนิกร อย่างทั่วถึง เป็นไปตามพระราชปณิธาน พระปฐมบรมราชโองการในพระองค์ “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อ ประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” หากแต่พระองค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจทั้งปวงตามพระสถานะ พระมหากษัตริย์ภายใต้การปกครองระบอบ “ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” เท่านั้น พระองค์ จึงทรงเลือกทำในสิ่งที่รัฐไม่ได้ทำหรือทำไม่ทั่วถึง เป็นต้น

การพัฒนาการศึกษาในระบบนั้นรัฐได้ดำเนินการเป็นปกติ กว้างขวางทั่วถึงเป็นส่วนใหญ่ ในส่วน - พระองค์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนจิตรลดา โรงเรียนราชวินิต และโรงเรียนวังไกลกังวล เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีโรงเรียนลักษณะเฉพาะแต่จัดเป็นการศึกษาในระบบ มีโรงเรียนราชประชาสมาสัย ฝ่ายมัธยม - รัชดาภิเษกในพระบรมราชูปถัมภ์ โรงเรียน ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โรงเรียนเจ้าพ่อหลวง - อุปถัมภ์ และโรงเรียนร่มเกล้า เป็นต้น

ด้านการศึกษา นอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ทรงริเริ่มจัดตั้ง “ศาลารวมใจ” เป็นห้องสมุด ประจำหมู่บ้านสำหรับประชาชนในถิ่นทุรกันดาร แล้วมีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการพระดาบสขึ้น ด้วยความ ห่วงใยต่อพสกนิกรที่ต้องการแสวงหาความรู้แต่ขาดโอกาสในการศึกษา ให้เยาวชนได้ศึกษาวิชาชีพแขนงต่างๆ เพื่อให้ผู้ผ่านหลักสูตรสามารถออกไปประกอบอาชีพได้ตามความถนัดและความสามารถของตน รวมทั้งทรงก่อตั้ง ศูนย์การศึกษาพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6 แห่ง กระจายอยู่ตามภูมิภาค 5 ภูมิภาค ทั้งยังมีโครงการจัด การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ และโครงการเพื่อพัฒนาชาวเขาอีกด้วย

นักปฏิบัติ: การปฏิบัติคือการลงมือทำ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถ บพิตร ทรงเป็นนักคิด และทรงนำสิ่งที่พระองค์คิดมาลงมือทำ ทั้งทำด้วยพระองค์เอง ชวนผู้รู้ ผู้มีความสามารถมา ช่วยพระองค์ทำ เริ่มตั้งแต่การลงมือทดลองปลูก จนกระทั่งเกิดสัมฤทธิ์ผล แนวทางนี้ พระองค์ทรงใช้กับโครงการใน พระราชดำริทุกโครงการ ตลอดช่วงกาลเวลาที่ผ่านมา ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เล่าถึงเรื่องที่ท่านมีโอกาสรับใช้ได้ เบื้องพระยุคลบาท ก็เท่ากับมีพระองค์เป็นครู ดร.สุเมธ เป็นศิษย์ที่ได้ศึกษาเรียนรู้จากพระองค์ท่านมากมาย ช่วงหนึ่งท่านเล่าว่า

“ศึกษาอะไรตามพระองค์ท่าน แล้วก็นำไปใช้ ซึ่งพระองค์ท่านได้สอนทุกอย่างเลย ทั้งเรื่องจิตวิญญาณ คุณธรรม การเป็นคนดี และรักษาระยะ เรื่องธรรมะต้องเป็นความดี และถูกต้อง พระองค์ท่านสอนวิธีการบริหาร การให้บริการต่อประชาชน ปรัชญาความคิด เศรษฐศาสตร์ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น เราต้องศึกษาตามพระองค์ด้วยความเข้าใจในสิ่งที่ พระองค์สอนและเมื่อเข้าใจแล้วก็เข้าถึงการปฏิบัติ ถ้าทำได้อย่างที่กล่าวมานั้นก็จะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน” (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2559, ออนไลน์)

ใจความตอนท้ายของคำบอกเล่าของ ดร.สุเมธ นี้ แสดงให้เห็นว่า พระองค์เป็นครูที่สอนให้ศิษย์ เข้าใจในเรื่องที่เรียนรู้ แล้วลงมือปฏิบัติตามที่เข้าใจจึงจะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ตามเป้าหมายได้อย่างแท้จริง และมีความยั่งยืน แนวทางที่พระองค์ใช้นี้เป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้ในศตวรรษนี้ได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้แล้ว พระองค์ ได้ทรงทำหน้าที่ครูโดยทรงปฏิบัติการสอนนักเรียน โรงเรียนวังไกลกังวลในการเรียนรู้นอกห้องเรียนให้ ชาวไทยได้เห็นทั่วกันด้วย

หากวิเคราะห์พระอัจฉริยภาพในพระองค์ซึ่งมีหลากหลายด้าน หรือ พหุปัญญา ตาม “ทฤษฎีพหุ ปัญญา” (Theory of Multiple Intelligences) 9 ด้าน ของศาสตราจารย์โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) นักจิตวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด แล้ว จะพบว่า พระองค์ทรงมีความเป็นพหุปัญญา ครบถ้วนทุกด้าน ทั้ง

1. ปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence) เช่น พระองค์ก็ได้ลงมือปฏิบัติด้วยการสร้างสรรค์งานพระราชนิพนธ์ไว้หลายเล่ม

2. ปัญญาด้านตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence) คือ ความสามารถในการคิดแบบมีเหตุและผล ซึ่งพระราชดำริต่าง ๆ สะท้อนว่าพระองค์ทรงมีปัญญาด้านนี้ เพราะทรงเป็นทั้งนักสถิติ นักวิจัย นักวิทยาศาสตร์ และวิศวกร

3. ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Visual-Spatial Intelligence) คือ ความสามารถในการรับรู้ทางสายตาได้ดี สามารถมองเห็นพื้นที่ รูปทรง ระยะทาง และตำแหน่ง อย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน มีความไวต่อการรับรู้ในเรื่องทิศทาง ปัญญาด้านนี้ของพระองค์ คนไทยได้เห็นจากภาพที่ติดตากันแทบทุกคน คือ ภาพการทรงถือนั่งและทรงสามารถปฏิบัติกรอ่านแผนที่ได้อย่างเชี่ยวชาญในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อแก้ปัญหาสำคัญต่าง ๆ ให้ราษฎรในถิ่นทุรกันดารให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทรงเป็นนักประดิษฐ์ วิศวกร จิตรกร วาดรูป นักร้องแบบ และช่างภาพ

4. ปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Bodily Kinesthetic Intelligence) คือ พระองค์มีความสามารถในการใช้มือประดิษฐ์ และทรงเป็นนักกีฬา

5. ปัญญาด้านดนตรี (Musical Intelligence) คือ พระองค์ทรงแต่งเพลง และเป็นนักดนตรี

6. ปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) คือ ความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น ทั้งด้านความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และเจตนาที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน มีความไวในการสังเกต สีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง สามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีอยู่อย่างสมบูรณ์ในพระองค์

7. ปัญญาด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) คือ ความสามารถในการรู้จัก ตระหนักรู้ในตนเอง สามารถเท่าทันตนเอง ควบคุมการแสดงออกอย่างเหมาะสม เพราะพระองค์ทรงเป็นนักคิด นักปรัชญา และนักวิจัย

8. ปัญญาด้านธรรมชาติวิทยา (Naturalist Intelligence) คือ ความสามารถในการรู้จัก และเข้าใจธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง เข้าใจกฎเกณฑ์ปรากฏการณ์ และการรังสรรค์ต่างๆ ของธรรมชาติ มีโครงการฝนหลวงเป็นเครื่องยืนยันพระปัญญาด้านนี้ได้เด่นชัดมาก และ

9. ความฉลาดในการคิดใคร่ครวญ (Existential Intelligence) คือ ชอบคิด สงสัยใคร่รู้ ฯลฯ พระอัจฉริยภาพที่ทรงเป็นพหุปัญญานี้เองเป็นหลักฐานสนับสนุนอีกทางหนึ่งว่าพระองค์ทรงเป็นนักปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมองในด้านการศึกษาหรือด้านความเป็นครู (ทวิศักดิ์ สิริรัตน์เรขา, 2555, ออนไลน์)

ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษนี้ยิ่งให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในทางปฏิบัติมากขึ้นนับจากหลักการ การเรียนรู้โดยการลงมือทำ (Learning by doing) การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) หรือ Active Learning การเรียนรู้แบบลงมือทำ (ปฏิบัติ) จนถึง หลักการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ก็ เน้นให้ปฏิบัติจริงหรือผ่านการทำงานที่ให้ตามโครงการหรืออื่น ๆ

นักวิจัย: การวิจัยเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อันเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกว่าเป็นวิธีการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ พิสูจน์ ตรวจสอบองค์ความรู้เดิมที่ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือได้มาก และการวิจัยจึงได้มาเกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูยุคปัจจุบันด้วย โดยที่ครูสภาได้กำหนดให้การวิจัยเป็นมาตรฐานวิชาชีพที่ครูต้องมีความรู้ความสามารถในการทำวิจัยและสามารถเลือกสรรงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารการศึกษาและอื่น ๆ หากแต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงได้ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนางานในโครงการพระราชดำริทั้งปวงของพระองค์ มาเป็นเวลายาวนานก่อนที่ครูสภาจะกำหนดเป็นมาตรฐานวิชาชีพครู เพราะทรงรอบรู้ทรงเข้าใจและเห็นความสำคัญของการวิจัยมาโดยตลอด ทรงศึกษาค้นคว้าวิจัยอย่างมีระบบ ด้วยวิธีคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ ทรงรอบรู้วิทยาการอย่างลึกซึ้ง กว้างขวาง ด้วยการศึกษาค้นคว้าด้วยพระองค์เอง โดยวิธีการต่างๆ เช่น การสังเกต การทดลอง การวิจัย ทั้งยังทรงแสวงหาและใช้

ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ เพื่อประกอบพระราชกรณียกิจทั้งปวง ถือได้ว่าพระองค์ทรงเป็นนักวิจัยที่แท้จริง จนได้รับการเทิดพระเกียรติให้ทรงเป็น “พระบิดาแห่งการวิจัยไทย” เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2551 โดยสำนักนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศการถวายพระราชสมัญญา “พระบิดาแห่งการวิจัยไทย” เฉลิมพระเกียรติแด่พระองค์ เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 ดังปรากฏในคำประกาศเทิดพระเกียรติคุณว่า

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ มีพระมหากรุณาธิคุณ-
ล้นเกล้าล้นกระหม่อมแก่ปวงชนชาวไทย นับแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน
2489 ตราบจนปัจจุบัน ได้ทรงพระกรุณาพระราชทาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
มากกว่า 3,000 โครงการ เพื่อแก้ไขไขปัญหาในการดำรงชีวิตและขจัดทุกข์บำรุงสุขแก่
อาณาประชาราษฎร์ให้ร่มเย็นเป็นสุข มีพระราชปณิธานแน่วแน่ที่จะยกระดับคุณภาพชีวิต
ของประชาชน โดยการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่เป็นพลังสำคัญ
ในการนำชาติไทยให้เจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้า ทดเทียมนานาอารยประเทศ

โครงการต่างๆ ที่พระราชทานแก่ราษฎร โดยเฉพาะในชนบทผ่านการศึกษา
วิเคราะห์วิจัย ทดลองจนปรากฏผลเป็นที่ประจักษ์ เป็นที่เทิดทูนพระเกียรติคุณทั้งใน
หมู่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นต้นว่า โครงการฝนหลวง เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดฝน
ในภูมิภาคที่ประสบภัยแล้ง ซึ่งได้รับการจดทะเบียนลิขสิทธิ์ในต่างประเทศ และมีหลาย
ประเทศได้ขอศึกษาเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในประเทศของตน โครงการเครื่องกลเติมอากาศที่
ผิวน้ำหมุนช้าแบบทุ่นลอย หรือกังหันน้ำชัยพัฒนา เพื่อบำบัดน้ำเสียและปรับปรุง
สภาพแวดล้อม อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกรมทรัพยากรน้ำบาดาลได้ ทูลเกล้าทูลกระหม่อม
ถวายสิทธิบัตรสิ่งประดิษฐ์ และได้รับรางวัลเหรียญทองสดุดีพระเกียรติคุณ โครงการแก้มลิง
ซึ่งทรงพระวิริยอุตสาหะศึกษาวิจัยทดลองเพื่อปรับปรุงดินที่แล้งร้างไร้ประโยชน์ ให้กลับ
มีคุณภาพสามารถเพาะปลูกพืชพรรณไม้ได้ผล โครงการหญ้าแฝก พืชที่มีคุณสมบัติพิเศษ
ช่วยป้องกันหน้าดิน อันมีอาหาร โอชะมิให้พังทลาย และช่วยรักษาความชุ่มชื้นได้ผิวดิน
โครงการก่อสร้างฝายอ่างเก็บน้ำ และเขื่อนเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์สูงสุด
โครงการแก้มลิงเพื่อป้องกันอุทกภัย โครงการผลิตพลังงานทดแทนไบโอดีเซล แก๊สโซฮอล์
และเชื้อเพลิงชีวภาพ โครงการทดลอง ปลูกยางนาและข้าวในบริเวณสวนจิตรลดาเพื่อ
เพิ่มผลผลิต ตลอดจนโครงการก่อตั้งศูนย์การศึกษาพัฒนาฯ 6 แห่ง ในภูมิภาคต่างๆ
ของประเทศ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ด้านการประกอบอาชีพ เกษตรกรรมและอนุรักษ์
สภาพแวดล้อมและอื่นๆ อีกมาก ล้วนเป็นโครงการที่ทรงอุทิศกำลังพระราช
กำลังพระปัญญาและกำลังพระราชทรัพย์ในการทรงศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และทดลอง
จนปรากฏผลเป็นที่ประจักษ์แล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เผยแพร่
แก่ประชาชน นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้ และเพื่อ
ความเป็นสิริสวัสดิ์ พิพัฒนามงคลแก่พสกนิกรชาวไทยสืบไปตลอดกาลนาน ”
(สำนักนายกรัฐมนตรี, 2551, น.14)

นักภาษาศาสตร์: พระอัจฉริยภาพด้านการใช้ภาษาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร นั้น ก็เป็นที่ประจักษ์ชัดเช่นกัน แม้ว่าพระองค์จะทรงศึกษาในต่างประเทศตั้งแต่ทรงพระเยาว์ แต่ทรงมีพระปรีชาสามารถในการใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องชัดเจน ลุ่มลึก ทรงได้รับการยกย่องว่าเป็นครูภาษาไทยของแผ่นดิน ด้วยมีพระอัจฉริยภาพทางภาษาไทย และทรงเห็นความสำคัญของภาษาไทยว่าเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติ เป็นเครื่องมือสื่อสารให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมดังจะเห็นได้จากกระแสพระราชดำรัส ที่ว่า

“เราโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้ หนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในทางออกเสียง คือ ให้ออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน อีกอย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในการใช้” (พระราชดำรัสในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 29 กรกฎาคม 2505, ออนไลน์)

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีผลงานพระราชนิพนธ์ไว้ตั้งแต่ครั้งเสด็จขึ้นครองราชย์ เมื่อครั้งทรงพระเยาว์ งานพระราชนิพนธ์ชิ้นแรกๆ ของพระองค์นั้นมีผู้ทูลขอให้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องราวต่างๆ พระราชทาน แต่ด้วยพระองค์ทรงเห็นว่าทรงไม่ได้มีความชำนาญใดๆ พอ จึงพระราชนิพนธ์เป็นบันทึกเรื่องราวต่างๆ พระราชทานไว้ไว้คือ “พระราชทานอุทิศรัชกาลที่ 8” และพระราชนิพนธ์เรื่อง “เมื่อข้าพเจ้าจากสยามสู่สวีเดน” ต่อมาเมื่อพระองค์ทรงเห็นว่าภาษาอังกฤษได้กลายมาเป็นภาษาสำคัญ ในเวลาว่างพระองค์จะทรงพระอักษรและทรงพระราชนิพนธ์แปลบทความจากวารสารภาษาต่างประเทศ จนใน พ.ศ. 2537 ทรงแปล “นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ” จาก A Man Called Intrepid งานเขียนของวิลเลียม สตีเวนสัน และในปีต่อมาทรงแปลเรื่อง “ติโต” ผลงานประพันธ์ของฟิลลิป ออดิ อันเป็นชีวประวัติของนายพลติโต ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง “พระมหาชนก” ที่ทรงค้นคว้าและทรงสร้างสรรค์แผนที่ผีพระหัตถ์ที่แสดงลักษณะภูมิศาสตร์ของเมืองโบราณ ประกอบกับข้อมูลอุคินิยมวิทยาที่ศทางลม ประกอบเนื้อหา นอกจากนี้ยังมีพระราชนิพนธ์เรื่อง “ทองแดง” สุนัขทรงเลี้ยงที่ทรงโปรดในแง่ความจงรักภักดี อีกเล่มหนึ่ง

ผลงานพระราชนิพนธ์ทั้งหลายที่กล่าวมานี้ สะท้อนว่าพระองค์ทรงมีพระปรีชาญาณและพระอัจฉริยภาพในการใช้ภาษาไทย ทรงรอบรู้ปราดเปรื่องถึงรากศัพท์ของคำไทย ทั้งภาษาบาลี สันสกฤต และภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ทรงพระวิริยอุตสาหะแปลและเรียบเรียงวรรณกรรมภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทยที่สมบูรณ์ด้วยลักษณะวรรณศิลป์ มีเนื้อหาสาระที่มีคุณค่าเป็นคติในการเสียสละเพื่อส่วนรวม และเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในการใช้ภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

ความเป็นครูที่เป็นนักภาษาศาสตร์ของพระองค์ประจักษ์ได้อีกมหาศาล ดังพระกระแสเกี่ยวกับภาษาที่ว่า “การบัญญัติศัพท์ก็ตาม การใช้ศัพท์ก็ตาม ต้องมีเหตุผลอยู่เสมอที่จะทำลงไป อย่าให้เหตุผลนั้นเขาไปเป็นเหตุผลทางการเมือง เหตุผลทางรักษาดีเกินควร หรือเป็นความรู้สึกตัวเองเกินไป”

(พระราชดำรัสเรื่องปัญหาการใช้ภาษาไทย ในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พุทธศักราช 2505, ออนไลน์)

พระอัจฉริยภาพด้านภาษาอีกส่วนหนึ่ง จะเห็นได้จากการที่ทรงกำหนดสร้างคำเพื่อใช้ในพระราชภารกิจที่เกี่ยวกับโครงการพระราชดำริ โดยที่พระองค์ได้ใช้คำไทยแท้แต่ดั้งเดิม มาบัญญัติให้เป็นคำที่จะให้

ความหมายตามพระราชประสงค์ แทนการบัญญัติคำที่นำมาจากรากศัพท์บาลี สันสกฤต ตัวอย่างเช่น “แก้งัดดิน” “แก้มลิง” “ซังห้วมัน” เป็นต้น โดยทรงใช้ คำ “แก้งัดดิน” ให้มีความหมายถึง กระบวนการแก้ปัญหาดินเปรี้ยวตามโครงการพระราชดำริ ด้วยกระบวนการให้เกิดปฏิกิริยาเคมีจนกระทั่งดินมีสภาพดีพอที่จะใช้ในการเพาะปลูกได้ ส่วนคำว่า “แก้มลิง” ให้มีความหมายถึง การบริหารจัดการน้ำเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม โดยล้อเลียนพฤติกรรมของลิง เมื่อกินกล้วยแล้วเก็บไว้ที่กะพุงแก้มก่อน เป็นต้น และ “ซังห้วมัน” ที่เป็นชื่อโครงการพระราชดำริล่าสุดโครงการหนึ่ง ซึ่งมีเสียงคล้ายกับคำ “ซางห้วมัน” ที่หมายถึง “ไม่ต้องไปสนใจ อะไรจะเกิดก็ปล่อยให้มันเกิด ใครจะทำอะไรก็ทำไป เราไม่ต้องไปใส่ใจ” พระองค์อาจมีพระประสงค์ให้คิดลึกซึ้ง ให้ตีความตามแบบฉบับของตัวเอง ผู้ฟังทำความเข้าใจเอง ซึ่งทำให้เกิดความสนเท่ห์ และน่าสนใจ

พระอัจฉริยภาพอันเป็นเอกลักษณ์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ตามความที่ได้อธิบายมานี้ เป็นเพียงเศษเสี้ยวหนึ่งในพระราชกรณียกิจอันมากมายมหาศาล ที่สะท้อนให้เห็นถึงพระเมตตาธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ และน้ำพระราชหฤทัยของพระองค์ที่ทรงรักและห่วงใยประชาชนคนไทย ทรงปรารถนาอย่างยิ่งในอันที่จะสรรค์สร้าง “ประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ด้วยการทุ่มเทกำลังพระวรกาย กำลังพระสติปัญญาปรีชาชาญ ตลอดจนกำลังพระราชทรัพย์ ด้วยพระวิริยะอุสาหะ บากบั่น มุ่งมั่น อดทน มาตลอดรัชสมัยของพระองค์ คนไทยจึงเชื่ออย่างมั่นคงว่า ในทุกห้วงความคิดคำนึงของพระองค์มีแต่พระราชประสงค์จ่านงหมายที่จะแก้ปัญหาคความทุกข์ยาก เดือดร้อน ขาดแคลน ด้อยโอกาส ขาดแนวทาง ขาดการแก้ไข ขาดความช่วยเหลือ ของประชาชนคนไทยทุกคน

พสกนิกรไทยทั้งปวงจึงต่างรู้สึกอึ้งออดออดเต็มเปี่ยมดวงใจ เพราะเป็นที่แจ้งประจักษ์ชัดว่า บรรดาพระมหากษัตริย์ในโลกนี้ไม่มีกษัตริย์พระองค์ใดประกอบพระราชกรณียกิจทั้งหมดเพื่อราษฎรอย่างมุ่งมั่นเสมอ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่งามสง่า เป็นพระมิ่งขวัญ ที่คนไทยสักการะเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม เทิดพระเกียรติให้ทรงเป็น “พ่อแห่งชาติ” ทรงเป็น “ครู” ของศิษย์ไทย ด้วยทรงถ่ายทอดความรู้ คุณธรรม จริยธรรม หลักคิด หลักปฏิบัติ จนเข้าใจ ซาบซึ้งและนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผล ทรงเป็นปรมาจารย์ของผู้ประกอบวิชาชีพครู ทรงเป็นต้นแบบที่ดีตามวิถีของความเป็นครู ทรงเป็นครูของเด็ก เยาวชน คนไทยทั้งแผ่นดินตั้งแต่ทรงพระเยาว์และแม่แต่เสด็จสวรรคตแล้ว จึงทรงเป็นเช่น “บูรพาจารย์แห่งแผ่นดิน” โดยแท้

ณ วันนี้ ไม่มีพระองค์ผู้ทรงส่งงามตามบุญลักษณะให้ลูกไทยได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทแล้ว เพราะพระองค์ได้เสด็จสวรรคตสู่สวรรคาลัยแล้ว แต่ในความรู้สึกลึกซึ้งและจิตใจของปวงประชาชนคนไทย ต่างล้วนเชื่อมั่นว่าพระองค์ไม่ได้จากคนไทยไปไหน หากยังทรงสถิตอยู่ในจิตสำนึกฝังลึกอยู่ในหัวใจคนไทยไปตลอดกาล และทรงเป็น “บูรพาจารย์แห่งแผ่นดินไทยไปตราบนिरันตร์”

บรรณานุกรม

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2555). *ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences)* สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2560.

จาก https://www.babybestbuy.in.th/shop/theory_of_multiple_intelligences.

ธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ป.ช. ๕ ราชบัณฑิต, พระ. (2551). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด*.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลี้ยงเชิง.

ไทยโพสต์. (2559). *ศบ. น้อมนำพระราชกระแสในหลวงรัชกาลที่ 9*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560. จาก

<http://www.thaipost.net>.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (2505). *พระราชดำรัสในการประชุมทางวิชาการของชุมนุม*

ภาษาไทยคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 29 กรกฎาคม 2505. สืบค้นจาก

http://bangkokideaeasy.com/informations/attd/index.php?op=dynamiccontent_detail&dynamiccontent_id=10948.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (2505). *พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่*

บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 13 ธันวาคม 2505. สืบค้นจาก [https://campus.campus-](https://campus.campus-star.com/variety/21901.htm.l)

[star.com/variety/21901.htm.l](https://campus.campus-star.com/variety/21901.htm.l).

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (2511). *พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่*

บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 19 ธันวาคม 2511. สืบค้นจาก [https://campus.campus-](https://campus.campus-star.com/variety/21901.html)

[star.com/variety/21901.html](https://campus.campus-star.com/variety/21901.html).

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (2522). *พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่*

บัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 21 มิถุนายน 2522. สืบค้นจาก [https://www.dek-](https://www.dek-d.com/board/view/3681758/)

[d.com/board/view/3681758/](https://www.dek-d.com/board/view/3681758/).

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (2522). *พระราชดำรัสพระราชทานแก่ครูอาวุโส ณ ศาลาดุสิดาลัย*

เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2522. สืบค้นจาก <http://mysayunee.blogspot.com/>.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2552). *พระบรมราโชวาท พระราโชวาท พระโอวาท พิธีพระราชทานปริญญา*

บัตรกิตติมศักดิ์และปริญญาบัตรวิทยาลัยวิชาการศึกษาและมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พุทธศักราช

2502-2551. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สรวงมณท์ สิทธิสมาน. (2559, พฤศจิกายน 16). *ในหลวงรัชกาลที่ ๕ พระผู้ทรงเป็นครูแห่งแผ่นดิน*. สืบค้นจาก

<https://mgronline.com/local/detail/9590000114692>.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2551). *ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเรื่อง การถวายพระราชสมัญญา “พระบิดาแห่งการวิจัย*

ไทย”เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหนึ่งในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80

พรรษา 5 ธันวาคม 2550. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนพิเศษ 194 ง หน้า 14 วันที่ 26 ธันวาคม 2551.

สุขเมธ ตันติเวชกุล. (2556). *‘ตามรอย พระยุคลบาท...ครูแห่งแผ่นดิน’* พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุขเมธ ตันติเวชกุล. (2559). *สัมภาษณ์พิเศษ สยามรัฐออนไลน์ 14 พฤศจิกายน 2559*, สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2560

จาก <https://www.siamrath.co.th/n/5132>.

อังกาบ บุญชัยฉูติ. (2559). *พระอัจฉริยภาพด้านการศึกษา: ในหลวงรัชกาลที่ 9 กับ 9 พระอัจฉริยภาพ แห่งแรงบันดาลใจ*.

นิตยสารแพรว, ฉบับที่ 833 ปีที่ 10 มิถุนายน 2559 ออนไลน์ สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม

2560, จาก <http://www.praew.com/42584/people/9-the-genius-of-inspiration/>.